

Ковальчук В.В.

аспірантка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

МОЖЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНОК В ТРЕТЬОМУ РЕЙХУ

Час приходу до влади у Німеччині націонал-соціалістів на чолі з А. Гітлером припав з часом світової економічної кризи. Тому боротьба з безробіттям, як одним із наслідків цієї кризи був одним з ключових напрямів політики нацистів на перших порах перебування при владі. В контексті забезпечення чоловіків робочими місцями, було розпочато практику усунення жінок з тих професій, які вважалися чоловічими. Аргументувалося це тим, що чоловік є головним фінансовим утримувачем сім'ї, а жінка в свою чергу мала залишатися вдома та дбати про родину. Слід розуміти, що такі заходи мали декілька цілей: збільшити кількість расово чистих німців, при цьому використавши жінок як дієву частину механізму щодо побудови нової держави. Адже нацисти відводили важливе місце проблемі зменшення народжуваності в своїй майбутній політиці. До її реалізації вони і приступили починаючи з 1933 року.

Одним з головних шляхів усунення жінок від роботи стала пропаганда. Діяльність Міністерства народної освіти і пропаганди на чолі з Й. Геббельсом була спрямована на те, щоб сформувати у жінок уявлення про свою роль як дружини і матері. Ідеологи нацизму надихали жінок полишити роботу та стати домогосподарками. Ці заходи чудово вписалися в концепцію природних ролей чоловіка і жінки, коли чоловікам відводилася публічна сфера, а жінкам приватна. При цьому життя жінки зводилося до славновісного правила трьох К – діти, кухня, церква.

Було прийнято ряд законів, які заохочували расово чистих жінок і чоловіків до шлюбу, і при цьому передбачали пільги для новоствореної сім'ї, якщо жінка полишить роботу. Зокрема, це Закон про здоров'я шлюбу, Нюрнберзькі расові закони від 15 вересня 1935 р. та Закон про скорочення безробіття 1933 р.

З 1933 року жінок було усунуто з таких професій як лікарі та держслужбовці. Не могла жінка бути і солдатом чи займатися журналістикою. А починаючи з 1936 року жінка не могла претендувати на посаду судді чи адвоката. Як зазначає Дж. Мок, єдиною законною роллю для

жінки було бути матір'ю або однією з її похідних у «соціальному материнстві» – соціальним працівником чи медсестрою тощо [3, с. 9].

Слід зазначити, що у 1935 році було прийнято Закон Рейху про службу праці, який передбачав, що у випадку війни жінки мали бути залучені до виконання завдань цивільної адміністрації, які проте були легші ніж чоловічі [2, с. 8]. Однак в контексті діяльності Імперської служби праці молоді незаміжні жінки мали пройти обов'язкову трудову повинність. Переважно жінки займалися сільським господарством або допомагали багатодітним родинам з веденням домашнього господарства.

Знашла змін система освіти і виховання. Відповідно шкільна освіта готувала дівчат лише до майбутнього шлюбу та материнства, а не роботи. Переважно дівчата мали засвоїти основи ведення домашнього господарства, зокрема навички шиття та готування. В цілому, головними цілями нацистського виховання було сформувати в учнів послух та бути досить гнучкими, щоб підлаштовуватися під пропаговані нацистським урядом заходи.

Взагалі ставилася під сумнів важливість високого інтелектуального розвитку для жінки. Жінка-інтелектуалка не вписувалася в нацистську концепцію ідеального національного співтовариства. Тому згодом в 1937 році було заборонено спеціальні школи для дівчат, які готували їх до вступу в університет. Також було створено інші перепони на шляху дівчат до отримання вищої освіти. І як результат, кількість жінок в університетах скоротилася з 18, 375 у 1932 р. до 6, 080 у 1939 р., а починаючи із 1933 р. націонал-соціалісти обмежили кількість студентів на рік у межах 15, 000, з яких лише 10 відсотків могли бути жінки [1, с. 67].

Варіантом для жінки реалізувати себе залишалася можливість приєднатися до новостворених націонал-соціалістичних організацій. Ці організації мали на меті допомогти жінкам у засвоєнні пропаганди та разом з тим створити для жінок почуття спільності, щоб вони не відчували себе ізольованими лише домом. Жінки повинні були навчитися вмінню куховарити та прибирати, покращити розуміння демографічної та расової політики режиму, а також будучи рупорами цієї пропаганди, передати ці погляди та стандарти своїм дітям [1, с. 68]. Кількість жінок, які приймали участь в діяльності цих організацій була стабільною протягом всього часу їх існування (2 млн). І як зазначає Дж. Стефенсон, це пояснюється обережним ставленням німкенів до самого нацистського режиму.

Однак з початком війни у 1939 році постала потреба в поверненні жінок до роботи. Оскільки через активну участь чоловіків у війні почала

відчуватися нестача робочих рук. Так, наприклад, з 1939 року жінок почали залучати до праці касирами на залізниці, щоб система продовжувала ефективно працювати. Також через засоби пропаганди жінкам пропонувалося йти працювати на фабрики і ферми. З часу активних фаз війни жінкам пропонували працювати медсестрами. Однак, Е. Клуett слушно зазначає, що практика відлучення жінок від роботи та вищої освіти в попередні роки не минула безслідно. Цей досвід відкинув жінок від ідеї кар'єри. Залишалися лише поодинокі випадки протилежного. Жінки вже звикли до пропагованого нацистами способу життя та не бачили причин змінювати його навіть під час війни [1, с. 72–73]. Тим паче, що нацисти не передбачали політики рівної оплати праці чи зрівняння у можливостях праці з чоловіками.

Таким чином, пропагована нацистами роль жінки як матері чи працівниці існувала доти, доки існувала економічна необхідність таких дій. Тож і можливості жінок для професійної реалізації могли існувати лише в контексті нацистської ідеології і в межах тих професій, які націонал-соціалізм залишав за жінками.

Список використаних джерел:

1. Cluett A. Women and the Nazi Regime // Murdoch University, 2018. – 88 p.
2. Crelling M. E. «Kinder, Küche, und Kirche»: Women's Work in the Third Reich // University of Washington Tacoma, 2018. – 27 p.
3. Moch J. Women in Nazi Propaganda // Western Oregon University, 2011. – 32.